

Příkaz k zatčení ve světle aktuální judikatury Ústavního soudu

Mgr. VÍT KLIMPL, Praha*

I. Úvod

Institut příkazu k zatčení je upraven v § 69 odst. 1 TrŘ následujícím způsobem: „*Jestliže je dán některý z důvodů vazby (§ 67) a obviněného nelze předvolat, předvést nebo zadržet, a zajistit tak jeho přítomnost u výsledku, vydá v přípravném řízení soudce na návrh státního zástupce a v řízení před soudem předseda senátu příkaz, aby byl obviněný zatčen.*“ Příkaz k zatčení má přitom svůj přímý předobraz v čl. 8 odst. 2 LPS, který stanoví, že „*Nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon*“, resp. jak je dále konkretizováno v čl. 8 odst. 4 LPS pro trestní stíhání: „*Zatknout obviněného je možno jen na písemný odůvodněný příkaz soudce.*“

S příkazem k zatčení musí být ze strany soudů zacházeno nanejvýš uvážlivě, jelikož jsou v sázce ústavně zaručená práva jednotlivce. Jediným „opravným“ prostředkem proti příkazu k zatčení je přitom až ústavní stížnost. Mohlo by se přitom zdát, že institut příkazu k zatčení nebude činit v praxi větší potíže, ovšem opak se zdá být spíše pravdou. Nikterak bohatá judikatura k příkazu k zatčení totiž byla v poslední době rozšířena o dva zajímavé nálezy Ústavního soudu, ve kterých se Ústavní soud: 1) vyjádřil k podstatě odůvodnění příkazu k zatčení a 2) akcentoval jeho užití jako *ultima ratio*, tedy subsidiárního prostředku, který nastupuje až tehdy, nelze-li sledovaného cíle dosáhnout jinými způsoby. Cílem tohoto příspěvku je na tato rozhodnutí Ústavního soudu upozornit, a to v kontextu se zamýšlenou úpravou nového trestního řádu.

II. Nález z 23. 5. 2017, sp. zn. II. ÚS 3700/16

V nálezu z 23. 5. 2017, sp. zn. II. ÚS 3700/16, se Ústavní soud zabýval ústavní stížností podanou proti příkazu k zatčení vydaného Městským soudem v Brně. Stěžovatelka byla odsouzena trestním příkazem k trestu odnětí svobody v délce čtyř měsíců s podmíněným odkladem na zkušební dobu dvaceti měsíců. V průběhu trvání zkušební doby se soud pokoušel výzvami adresovanými odsouzené zjistit, zda a v jaké výši odsouzená nahradila poškozenému škodu, kterou trestným činem způsobila, aby soud mohl rozhodnout o tom, zda se odsouzená ve zkušební době osvědčila. Vzhledem k tomu, že se soud nedařilo tyto výzvy doručit, byl vydán příkaz k zatčení, ve kterém však soud popis skutku neučinil a v kolonce odůvodnění uvedl toliko: „*§ 67 písm. a, c) TrŘ*“. Na základě tohoto příkazu byla stěžovatelka zatčena, aby byla následně na druhý den ve vazebním zasedání, na kterém soud zjistil potřebné skutečnosti ohledně náhrady škody, po víc než 15 hodinách propuštěna na svobodu.

Ústavní soud shledal ústavní stížnost, kterou se stěžovatelka domáhala zrušení napadeného příkazu k zatčení, důvodnou a napadený příkaz k zatčení zrušil. V průběhu řízení o ústavní stížnosti Městský soud v Brně připustil, že písmeno c) (tedy odkaz na před-

stížnou vazbu) bylo v odůvodnění předmětného příkazu k zatčení uvedeno v důsledku písařské chyby. Ústavní soud shledal napadený příkaz k zatčení za nedostatečně odůvodněný, přičemž mj. uvedl, že „*Trestní řád ‚stručnost‘ příkazu k zatčení toleruje, ale jen při popisu skutku, pro nějž je obviněný stíhán. Kromě označení trestného činu naopak předvidá přesný popis důvodů, pro které se příkaz k zatčení vydává (viz § 69 odst. 2 TrŘ). Napadený příkaz k zatčení podle Ústavního soudu už na zákonné úrovni nespĺňuje právě uvedené podmínky. Popis skutku totiž neobsahuje vůbec, proto ho nelze shledat ani za stručný.*“¹ Ústavní soud dále obecnému soudu vytkl, že mohl využít nejdříve jiné možnosti (doručení policejním orgánem, předvedení), které by představovaly méně intenzivní zásah do práv stěžovatelky. Co je podstatné, v důsledku marginálního odůvodnění příkazu k zatčení v uvedeném případě stěžovatelka netušila, z jakého důvodu byla zatčena. Jádrem uvedeného nálezu, resp. jeho právní větou, je tak s odkazem na judikaturu ESLP konstituované pravidlo, že „*Každé zatčené osobě musí být důvody omezení její osobní svobody sděleny jednoduchým, nikoliv odborným jazykem, aby případně mohla své zatčení zpochybnit.*“²

III. Nález z 11. 7. 2017, sp. zn. IV. ÚS 189/17

V dalším nálezu z 11. 7. 2017, sp. zn. IV. ÚS 189/17, se Ústavní soud zabýval ústavní stížností podanou proti příkazu k zatčení Obvodního soudu pro Prahu 6. Stěžovatel byl trestně stíhán ve stadiu řízení před soudem, přičemž důvodem pro vydání napadeného příkazu byly opět problémy soudu s doručováním, tentokrát však s doručováním předvolání k nově stanovenému termínu hlavního líčení. Zatímco obžalovaný si řádně předvolánku převzal, soud neměl doručení ze spisu za ověřené, a tak byl vydán příkaz k zatčení. Na základě tohoto příkazu byl stěžovatel zatčen, aby byl následně na druhý den ve vazebním zasedání, poté, co soud z internetových stránek České pošty zjistil, že si předvolání opravdu řádně převzal, po 23 hodinách propuštěn na svobodu, kdy současně soud uvedený příkaz k zatčení zrušil.

Ústavní soud shledal ústavní stížnost, kterou se stěžovatel domáhal konstatování zásahu do ústavně zaručených práv stěžovatele, důvodnou a zásah do práv stěžovatele způsobený napadeným příkazem k zatčení konstatoval. Ústavní soud věc shrnul takto: „*V projednávané věci soud nařídil závěrečné termíny hlavního líčení, aby mohl trestní věc stěžovatele uzavřít, a chtěl mít jistotu v tom, zda bylo předvolání doručeno stěžovateli. V době, kdy doručení předvolání nebylo ani prokázáno, ani vyvráceno, vydal soud příkaz k zatčení, aniž si přitom doručení jakýmkoliv jiným způsobem ověřil. Poté, kdy se stěžovatel ohlásil k nahlédnutí do spisu v té samé věci, zajistil soud vzetí stěžovatele do cely předběžného zadržení, aby jej po uplynutí 23 hodin propustil po doručení předvolání.*“³ Opět, jako v případě shora rozebíraného nálezu, vytkl Ústavní soud obecnému soudu neuvážené užití příkazu k zatčení. Ústavní soud uvedl, že „*považuje takový přístup za nepřiměřený, a to s ohledem na účel, k jakému byl příkaz vydán, místu a situaci, kde byl realizován, a zejména k faktu, že soud vůbec neověřil, že předvolání stěžovatel převzal čtrnáct dní před zatčením. Takový postup je projevem svévole soudu a zneužitím trestněprávních nástrojů, které mají představovat ultima ratio, tedy krajní prostředek k nápravě narušených poměrů.*“⁴

1) Bod 13 nálezu z 23. 5. 2017, sp. zn. II. ÚS 3700/16.

2) Bod 11 nálezu z 23. 5. 2017, sp. zn. II. ÚS 3700/16.

3) Bod 16 nálezu z 11. 7. 2017, sp. zn. IV. ÚS 189/17.

4) Bod 17 nálezu z 11. 7. 2017, sp. zn. IV. ÚS 189/17.

* Autor je advokátem.